

העלון לאברכי כולל, בני הישיבות ולכל לומדי התורה

האיחוד בהידוד

המאחד בקרבו חידודים ותשובות בהלכה ובאגדה

לע"נ ר' שמעון יהודה בן הגה"צ ר' אברהם יורקב (זיידל) עפשטיין זצוקלה"ה פרשת ח"י שרה תשע"ב גליין שנה קפ"ז שישי

כתב חידה

ע"ש השלילה נקרא אבי,
ועל העתיד אני ובני.
למרות שכאחי יזכרו לבד,
כשמי נזכר רק יחד.
זרעי משלושת בני,
לא מתייחסים אחרי
מי אני?
רמז: דמות הקשורה לפרשה
תזכורת: הקשר בין הדמות לפרשה הוא בהזכרתה או ברמיזתה בפרשה או בפרש"י

דבר תורה

"וַיְהִי חַיִּי שָׁנָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֵׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׁרָה". בראשית כ"ג א'
איתא במדרש רבה (אסתר ז' א'), אודות הפור שעשה המן הרשע, "תני, כשאמר המן הרשע לאבד את ישראל, אמר היאך אני שולט בהן, הריני מפיל גורלות, ורוח"ק צווחת (יואל ד' ג'), וְאֶל עַמִּי יֵדוּ גוֹרֵל. אמר לו הקב"ה, רשע בן רשע, גורלך עולה להצלב... בתחלה הפיל פור בימים, שנאמר (אסתר ג' ז'), מִיּוֹם לְיוֹם, הפיל פור ביום אחד... כיון שראה אותו רשע שאין הגורל נופל בו בימים, חזר לחדשים, התחיל בחדש ניסן, ועלה בו זכות פסח. באייר, זכות פסח קטן וזכות תמן שניתן להם לישראל בט"ו בו. בסיון, זכות התורה. בתמוז, זכות הארץ ועוד... עלה אלול, זכות השלמת החומה של ירושלים שבו נשלמה... וגם זכות מעשר שבו במה... עלה בתשרי, זכות שופר וכפור ורגלים. עלה במרחשון, זכות שרה אמנו שבו מתה. כסלו, זכות חנוכה. עלה טבת, זכות עזרא... עלה שבט, זכות אנשי כנסת הגדולה... במזלות, טלה זכות פסח... בא לו מזל דגים, שהוא משמש בחדש אדר, ולא נמצא לו זכות, ומשום מיד, ואמר, אדר אין לו זכות, ומזלו אין לו זכות, ולא עוד, אלא שבאדר מת משה רבן, והוא לא ידע שבאחד (ו"ג בז') באדר מת משה ובאחד (ו"ג בז') באדר נולד משה. ואמר, כשם שהדגים בולעין, כך אני בולע אותך. אמר לו הקב"ה, רשע, דגים פעמים נבלעין ופעמים בולעין, ועכשיו אותך האיש נבלע מן הבולעין. א"י חנוך, הדא הוא דכתיב (אסתר ט' א'), וְנִהְפָּךְ הוּא אֲשֶׁר יִשְׁלֹטוּ הַיְּהוּדִים הַמָּה בְּשָׂאֵיהֶם...".

הנה דברי המדרש הללו טעונים שבועה, מדוע המן הרשע חשש מזכותו של חודש מרחשון, מפני שבו נפטרה שרה, ועל כן חשש לקבוע בו את זמן גזירתו להשמיד להרוג ולאבד, שמא זכות זו תעמוד לישראל להציל מידו, ויחד עם זאת, לא חשש כלל מפטירתו של משה בחודש אדר, ואדרבה, במדרש כתוב, שהוא שמח שעלה בידו חודש אדר, מפני פטירתו של משה.

היה מקום לתרץ ע"פ מה שאיתא במדרשים, שהמן היה בקי גדול בכל כתיב הקודש, ואף במאורעות שעברו על ישראל בכל הדורות, ועל כן, בודאי שגם ידע את פרשת מי מריבה, שעבבורה נגזר על משה שלא יכנס לארץ ישראל, ולכאורה מחמת כן נפטר, ומכאן זה הסיק אותו רשע, שחלילה משה רבינו לא היה צדיק גמור, ועל כן בודאי שלא הושלמו ימיו, ואין מקום לחשוש מיום מיתתו, ויחד עם זאת, ידע אותו רשע, את מה שכתבה התורה בריש פרשתנו אודות שרה אמנו ע"ה, "וַיְהִי חַיֵּי שָׁרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֵׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׁרָה", וכפי שדרשוהו חז"ל, שכולן שוות לטובה, ויחד עם מה שה' ממלא שנותיהם של צדיקים, נמצא שהיא אף נולדה בחודש מרחשון, על כן חשש אותו רשע מזכותה של צדקת זו.

אלא שביאור זה קשה, שא"כ יצא שהמן הרשע חשש מיום לידתה של שרה ולא מיום פטירתה, ופשטות דברי המדרש, שחשש מיום מיתתה, כדאיתא שם, "עלה במרחשון, זכות שרה אמנו שבו מתה".

ודרך נפלאה בביאור הדברים כתב הגאון רבי אפרים חיים זייטשיק זצ"ל (ר"מ בישביץ) ב'ית יוסף' בנובהרדוק, בספרו 'פרי הארץ' (ח"ב, עמ' תמ"ט, חיפה תשכ"ה), במאמר 'זכויות כחומה', וזאת ע"פ דברי הילקוט וירא סוף צ"ח (אות קע"ח), וכן 'לוקט סיפורים' שם, 'ויאמר אברהם בלבו, איך אעשה להפריד את בני משה' אמו להעלותו לפני ה'. ויבוא אהרן וישב לפני משה וידיבר אלה, בנינו יצחק גדול ולא למד עבודת ה', אלך לי ואביאנה לשם ועבר בנו, ושם ילמדו דרכי ה' וכו'. ותאמר שרה, טוב דברת וכו', ותקח שרה את יצחק בנה, וילך אתה הלילה, ותנשקהו ותחבקוהו ותלווהו עד הבקר, ותאמר, בני, איך אוכל להפריד ממך, ותנשקהו ותחבקוהו עוד ותבך עמו וכו', ותתחבק שרה ביצחק, ותאחזוהו בין זרועותיה ותחבקוהו, ותוסף עוד לבכות, ותאמר שרה, מי יודע אם אראך עוד מהיום', ויבכו כולם עוד...".

נמצא, שכל מעשי שרה במהרה את יצחק מהשפעת ישמעאל, עד כדי גירושו ויחד עם הגר, כל זה היה רק לקידושו וטהרתו של יצחק, שבכל ליבה ציפתה ויחלה שיצחק יגדל בתורה, ואף כשיודעת שלא תראה את יצחק עוד, בכל זאת מדעתה רוצונה הסכימה להפריד ממנו, ונכונה היא להקריבו על מזבח התורה והיראה, ומכונה היא להסכים שלא תזכה לראותו עוד בחייה עלי אדמות, בשמחה שלחתהו ללמוד תורה.

כשעמד המן הרשע והפיל פור לאבד את ישראל, הוא חשש מאוד מחודש מרחשון, שבו נפטרה שרה, שפטירתה מסמלת עד היום את מסירות נפשה של אמה יהודיה בעבור בניה, לגדלם לתורה ולמצוות, ומעשה קדמון זה הוא כחומה בצורה ושגב עוז לעם ישראל לכל הדורות.

אבל כשהגיע המן לחודש אדר, בשתומת עינו ראה את פטירת משה ומה שהיה בעקבות כך, כדאיתא בתמורה ט"ו א', שימי אבלו של משה, נשתכחו שלוש מאות הלכות ונולדו לעשר מאות ספקות, חשב בליבו שאין תאריך טוב יותר ממנו לגזור גזירת להשמיד להרוג ולאבד על ישראל, אלא שהוא לא ידע, שבחודש אדר משה רבינו נולד, והוא חודש של ששון ושמחה, ונתווסף בו ששון ושמחה כשהפך ה' את הפור עליו ועל שונאי ישראל, כן יאבדו כל אויביך ה'.

© כל הזכויות שמורות ל'איחוד חידוד' ולרבנים הנוחבים - מודיעין עילית - ארץ ישראל

חילוקא דרבנן

כתיב (בראשית כ"ד ל"ג), "ויישם לפניו לאכל ויאמר לא אכל עד אם דברתי דבך ויאמר דבר".

ע"י פסחים פ"ו ב', "כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה...", וא"כ כיון שהניחו לפני אליעזר לאכול, איך התנה את אכילתו עד שירשו לו לדבר, הלא כל מה שאומר בעה"ב צריך לעשות, ואינו תלוי ברצונו.

וצריך ביאור!!!

בין חידות

באיזה מהברכות שאומרים בכל יום, משתמשים ב'תיבה' מלשונם של בני ישמעאל.

מעשה רב

ר' ראובן צעד יחד עם רבבות עמך ישראל, באשכבתיה דרבי, אחר מיטתו של רבו, ראש הישיבה הגדול, מיחידי הדור, כאשר כל הדרך מהרהר אחר איזו התנהגות טובה מהנהגותיו יקח על עצמו לעילוי ושמירתו הטהורה.

במהלך הלילה אב עבד 'בית החיים' הגיעו המלוים אל שני רחובות מקבילים אשר בהמשך מתחברים לאחד, ומרוב הצפיפות וההמון, נכנסו ציבור המלוים לתוך שני הרחובות, כאשר באחד מהם מהלכים רבבות אחר ארון הקודש, וברחוב השני, הלכו הרבבות בלא שהארון לפניהם.

מתוך הבנה שרק מי שמלווה את ארון הקודש בפועל, מקיים את מצות הלוי, ניסה ר' ראובן לברר באיזה מהרחובות מהלך הארון הקודש, אלא שר' שמעון ידידו טען לו, שאין כל נפק"מ בזה, הואיל וכל ההליכה בלוייה היא לכבודו של הנפטר הגדול, ורבבות עמך ישראל מקובצים בכל הרחובות הסמוכים, ופניהם מועדים אל עבר אותו מקום, אין בעובדא שיש ביניהם הפסקה של בנינים, כבדי חלוקת המצוה שמקיימים בעשה קשה זו.

ואילו ר' ראובן טען, שאם כדברך, אזי גם מי שמהלך לפני המיטה, גם הוא מקיים מצות לוי, בדיוק כמו אלו ההולכים אחר המיטה, וראיתי שרבים, ביניהם תלמידי חכמים מופלגים, ואף גדולי תורה, הממתנים עד שתעבור המיטה לפניהם, ורק אח"כ מתחילים ללוות את המיטה, וממעשיהם מוכח שלכאורה רק מי שמהלך אחרי המיטה, הוא זה שיקיים את המצוה של לוי, ואילו כל השאר, הם רק בכלל 'חשב לעשות מצוה ולא עשה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשה'.

השאלה היא, הצדק עם מי ?

מעניינא דסדרא

"ונהגו שהחתן והכלה מתעניין ביום חופתו" (רמ"א אהע"ז סי' ס"א ס"א). היכן מוכח ע"פ פרשתינו, האם מתענים כל היום או לאו.

לע"נ אבינו הכ"מ ר' יוסף בן החבר ר' אהרן דוד קולמן זצ"ל רב ביה"כ"נ "אהל מנחם" מודיעין עילית וראש כולל 'ברכת אריה' נלב"ע כ"ג טבת תשע"א

גם לענין אברהם שהובטס על ירושת הארץ, ודאי גם זה אינו כלפי חלק הגשמי וככל על אלה כלפי חלק הרוחני שבדבר, שהארץ יש בו כמה קדושות ומנוחות, וא"כ לא היה תקוותו של אברהם, שיע"י קיום צדק ויחבדן, ויזה בוודע ישראל, שגם יקיימו המנוחות התלויות בארץ, וא"כ הכל 'הכשר מצוה' לעבודתו יתבדד, ולא מצפנה לתמול ושמי ח"ו, עכתי"ל.[[]^{דרוש מקור]}

השוכה ל"יתב חידה"

מי אני: "מעכה [בן נחור וראומה]".

דמות הקהורה: ופילגשו ושמה ראומה ותלד גם הוא את טבח ואת נחם ואת תתח ואת מעכה". בראשית כ"ב כ"ד.

אחרון הנבים לאבי הייתי – שמעכה היה אחרון הנבים של נחור אביו. שמעכה היא בנו של נחור, כמפורש בקרא (בראשית כ"ב י"ד), ופילגשו בשמי היתה ואת נחם את טבח ואת נחם ואת תתח ואת מעכה", ואחרון הנבים מבני מראומה".

ונה פשטות הדברים שמעכה זו, זכר היה, לכןשן התורה בתחילת פרשה (שם כ') ו"יהי אחרי הדברים האלה יגיד לאברהם לאמר הנה ילדה מלכה גם הוא *גַּם* לנחור אחיך", וכניגולות התורה להזכיר ולמנות רק את הזכרים המבשרה.

ואף אם נאמר שאין בתורה ראיה שזכר היה, שיתכן לפרש שלש פירושה התורה 'בנים', הכולנה רק על ידי מלכה, לא על ידי ראומה, כ"ו י"ז ו' ככתב להדואי לשון 'בנים' על ידי ראומה, "בני פילגשו ארבעה", וכברשי" ושאר ראשונים שם, וכן ביקור' י"ד ט', שמדורש אומר 'שילולים הנקבם מן האיש והזכר מן האשה', שתימדד שמזכורים בתורה שניולדו זכרים, כתוב שהנקבה ילדה אותם, ומאיך שמזכורים בתורה שניולדו נקבות, כתוב שהזכר ילד אותם, ועל כן מביא המדרש ראייה שהפסוק (ש"כ כ"ב כ"ד), "ופילגשו ושמה ראומה ותלד גם הוא את טבח ואת נחם ואת תתח ואת מעכה". שהזכרים והזכור על היה נקבה שילדתם. נמצא שידעת המדרש^[דרוש מקור] שכל ארבעה שהזכור בפסוק היו זכרים.

כן מפורש במדרש פרק הישר וירא ח"ו ונחור, "ותהי נחור פילגש ושמה ראומה ותלד גם היא לנחור טבח ונחם ותחם ואת מעכה בניו ארבעה". והוסק שם, ו'חיוי כל בני נחור שאמר יולדו לו בנים עשר מלבד בנותיו".

אכן עדת הספרות זו, שמעכה היתה נקבה, שלמד מטעם מה שהודיעו לאברהם שניולד לנחור ליה, היה זה מטעם ששירוהו שניולד זיווגו של יצחק, או רקבת כל בתואר, ואם לא יתפזר בו, ויכל ליקח את מעכה כל נחור וראומה, "ופילגשו ותלד גם היא. והיז המניד שגם פילגשו ילדה את מעכה, שהיתה כמו כן ראומה לבנו, אם לא יבחר ברבקה ולא יצטרך לזרע כנען"^[דרוש מקור].

בענין נחוראבי מעכה, עיין בהערה 26.

רמוז רמוז סופי ושקועתי – שבשמו של מעכה, רמז סופו שנתמעך מהיולס, ונמז שקועות, שהיה ראי למעיה. שמעכה היתה רשע, שכל בני ראומה, רשעים היו, כדאיאת כבר"ר י"ד ו' וילקוט וירא ק"ב ה"ה ויהי, "א"ר יצחק, כלשון חכם מרדוח ה"ן. ובמנותח כהונה שם, וישוף מכה ובללתי". ובמברחי" כתב, "שהי כולם שקועתי", וברבינו אפרים עה"ת כ"ה ע"ה כל בניה של ראומה, "שופכי דמים ומגלי עריות ונודעי ע"ד", ועל מעכה פבירוש כתב, "שהיה מגלה עריות".

וישועותו מרובה בשמו, כדאיאת כבר"ר שם, שרבי יהודה דורש זאת בשמו, **מעכה** – מפרשים על המדרש ביאור, שהיה רשע וראוי למעיה. וברבינו אפרים שם כתב, **מעכה**, שהיה מגלה עריות, כמו שאמר הכתוב (ויחזקאל כ"ג כ') על מעכה מצניו קרוי".

וסופו של שמה היה, שאבד מן העולם בלא להקים משפחה ואומה, כדאיאת במדרש אגדה כ"ב ל"ו, וכדלהלן.

וסופו של מעכה מרוב בשמו, כדאיאת במדרש אגדה שם "מעכה שמיענו שלא היו אימותו בלא משפוחות, כל אבדם מן העולם". ובמנותח כהונה על ג"ר שם מירש, "סעקנו. כל שמה מדק וכרות, ושגם מורה על גמולם".

למספר וכבודם של בני אבי – שממספרם וכבודם של בני נחור אבי מעכה, ניתן ללמוד כדלהלן.

שלנחור אבי מעכה היו שנים עשר בנים, כמפורש בקרא (בראשית כ"ב כ' – כ"ו) ו"יהי אחרי הדברים האלה יגיד לאברהם לאמר הנה ילדה מלכה גם הוא גַּם לנחור אחיך. היה ענין כברא ואת בנו אחיו ואת מעכה אבי אים. ואת פשד ואת חזו ואת פלגש ואת ילדך ואת בתואל. ובתואל ילד את רבקה ששמה אלה ילדה מלכה לנחור אחי אברהם. ופילגשו ושמה ראומה ותלד גם הוא את טבח ואת נחם ואת תתח ואת מעכה". ושנים עשר בנים הללו של נחור, מחולקים לשנים, שמונה בני מלכה הכהניה, וזו, ואחכ"ל.

מחדרשות שדורו של בני נחור, וע"ע שם באתו ג', שהביאו, שניולדה היתה, ראומה, ראו מה, וראו כמה היה גדולה בקרני ראם. וראו מה".
ובספת עניני אחר ס"ה ורחש (עמי תרח"ם), הביא בשם ס' מנחה בלו"ה, שכתב, "ואת תתח ואת מעכה", ותיארה "תקעו חדש שופר, ומעכה ה"ת, מקל על כל הארץ, לכל קורין פרשה זו בראש השנה".

21 וע"ע בענין בני נחור, מי הם כל אחד מאלו הנזכרים, בגליון קמ"ו, פרשת וישלח תשע"א, ככתובת בלא חידה.
22 בענינו דוד תרחותיו של אברהם נחור והרו, וע"ע בגליון קמ"ו, פרשת וישלח תשע"א, ובלגיון קמ"ה, פרשת שפטים תשע"א, ככתובת בלא חידה (בהערה), שהארכנו בה.

23 נחור בענין פרש"י על המדרש, ישנם טועונים שכל כתב ע"י רש"י, אלא ע"י אחד הראשונים, והוא רק 'מיוחס' לרש"י, לכדבורו מדבריו אלו בפריוש עה"ת ניתן להביא סייעתא לדבריהם, שלא מירש שכלת על המדרש, ויש לדחות סייעתא זו, ואחכ"ל.

24 הנה פשטות הפסוקים היא, שבתו של אבשלום, אחי רחבעם, ואמו של אביה, נקראה בשם מעכה, כדכתיב (י"ד ח"ו כ') "וישכב רחבעם עם אבתיו ונקבר עם אבותיו בעיר דוד ושם אמו נעמה העמנית וימלך אחיז בנו תחתי. ובשנת ששנה פלגש מלך יבצעם בן נצט מלך תבני על יהודה. שלש שנים מלך בירושלם שם אמו מעכה בת רחבעם", ועמ"י זכר ביה"ב (י"א ח"ה כ"ב), "ויקח לו רחבעם את אשתו. ואחריה לקח את מעכה בת אבשלום ותלד לו את אבתי ואת עמי ואת זיוגא עמי. ויעמד לראש מלכותו באבא בן אבא בן גלגי באחיו בן התמלכי".

והקשו רבותינו הראשונים, כדלהרהר ביה הפסוקים הנה"ל, שאשת רחבעם ואם אביה היא מעכה בת אבשלום, וסתרימ מדברי הפסוקים במקום אחר (דחי"ב י"א כ"ב – כ"א) שגמרם של שאשה זו נקראה בשם מירימה בת אוריאל מנעיה, "לשנת שמונה עשרה מלך יבצעם ומלך אבא על יהודה. שלוש שנים מלך בירושלם ושם אמו מירימה בת אוריאל מן בנקה ומלמכה היתה בין אביה ובין יבצעם".

ובאתמ כד נקטשה ביה ר' יוסף בריה שמואל ביה"ש שם, וכתב, "וישום אימיא מייחוי ברב אוריאל מן בעצתה איה הות תמינה (כל מעכה) בת אבשלום, ואבסולת ביהא איתתה כשראתה אתהפכא מלתקמי מייחוי, שמה דמעלי, אבא אבואה אתהפך מלתקמי אוריאל מן בעצתא, ולא למדרש שהיה אבשלום...". (תרגום) ושם אמו מירימה בת אוריאל מנעיה, היא אחיה מכה (כל מעכה) בתו של אבשלום, ומשום שהיתה אשת כשרה, התהפך לקרוא לה מייחוי, שהיא שם משוובה, וכן שם אביה התפך לקרא אוריאל מנעיה, שם להכיחי את שמו של אבשלום).

ובתפ"ר דיוף שמינתו שם ט"ו ט"ז, על דברי הפסוק "ונם מעכה אם אקא הפלך הסיקב מעכה אקרא עשה" לאברהם מלפנצ' ויכתב מתי מלפנצ'ה י"נק וישוף בגלל קדונו", ו"אין בתך לבת מעכה אמתי למתי כשריתא אודר' תיש אשת מייחוי בת אוריאל דנד בעצתא מן בליל לא למדרת' תיש קמאדא ילד' לתמנתי ביה"ת (תרגום). ומלאחר שנתה מעכה אם אטא ליתיה שריתא, חזירוי לה את שמה מייחוי בת אוריאל מנעיה, כדי שלא לחזיק את שמה הקודש, ולא בתנתה ג"ו ויענין פרש"י ביה"ש דה"ש שם, שלמד ששמה היה מייחוי בת אוריאל, אלא כישנו אותה בשם 'מעכה בת אבשלום' או 'אבשלום', ואת ש"ע מלכה, אשת בנו אביה ואם אטא, שהיתה אשתו יליד ובגרותה, ומשום כבודו של כלתה אדק הכתוב לחמוהה

ענין, בזה, קמואל, כשד, חזו, פלגש, ילדך ובתואל, וארבעת בני השפחה, ראומה מלגשו, טבח, נחם תתח ומעכה, כדאיאת כבר"ר י"ד ג', וכן פרש"י שם^[דרוש מקור].

בנים נוספים נתגלו לדוד – שממספרם וכבודו של בני נחור אביו של מעכה, ניתן ללמוד לגולות שלאברהם דודו של מעכה היה ארבעה בנים נוספים, שאינם מפורשים, בנוסף לשמונת בניו החיונים.

שארבהם היה דוד מעכה, שהרי היה אחיו של נחור אביו, כמפורש בקרא (בראשית י"א כ"ו), ו"יהי תרח שבקים עשה ויולד את אבנך את נחור אחיך הן"^[דרוש מקור].

ששמונה בנים ידועים היה לאברהם, יצחק (שם כ"א ב' – ג'). ישמעאל (שם ט"ז ט"ו), וששת בני קטורה, זמרן, יקשו, מדן, מדון, ישבק ושוח (שם כ"ה א' – ב').

ומספרם וכבודם של בני נחור, שהיו לו שמונה בני גבירה וארבע בני שפחה, למדים ח"ל"ש שהיו לו לאברהם עוד ארבעה בני שפחה, וכדאיאת כבר"ר ל"ז ג', "הנה ילדה מלכה גם היא. היא, גם היא, מה לו בני גבירה שמונה ובני פילגשו ארבעה, אף בני גבירה שמונה ובני פילגשוים נחור, וכתב רש"י

והנה, פשטות דברי המדרש, שיש דימוי בין בני אברהם לבין נחור, וכתב רש"י ביאורו על המדרש, שדברי המדרש ה"ל הם על אברהם עצמו, שלאברהם היו שמונה בני גבירה, שמונה בני גבירה וקטורה וקראים בני הגבירה, כדכתיב (שם ט"ז ג), "ותחך שרי אשת אבנך את הגר המצרית שפחתה". ותתן אתה לאבנך אישה לו לאשה", ודרשו ח"ל, ששרה נתנה את הגר לאברהם, "ולאשה ולא מלגש", וכן לגבי קטורה כתוב (שם כ"א א'), "וישף אבנךם ויחך אשת ושמה קטורה", ודרשו, שלקחה את אשתו ולא מלגש. נמצא שכל בני אברהם המפורשים בשמותם בתורה ובלגלעל, הם בני גבירה. ועל כל מוספה התורה וכתובת (שם ו'), "ולבני פילגשוים אשר לאברהם...". והיו שהיו לו לאברהם עוד בן מלגש, אם לא שאינו אנו וידעוים מהם הו, על כל המדרש ומלמדנו בדרכת הפסוק שנאמר על לידת בניו של נחור, שכפי שלנחור היו שנים עשר בנים, שמונה בני גבירה וארבעה בני פילגש, כל בני לאברהם היו שנים עשר בנים, שמונה בני גבירה וארבעה בני פילגש.

נמצא, שממספרם וכבודם של בני נחור, שהיו לו שמונה בני גבירה וארבעה בני מלגש, נתגלו, שהיו לאברהם ארבעה בני נוספים, ארבעת בני אבשלום. אכן, רש"י עצמו בפירושו עה"ת לא מירש כ"ן, שההשטוהה היא בין בני נחור לבני אברהם, אלא למד ביה"ת המדרש, שהשטוהה היא, בין בניו של נחור לזרעו של אברהם, לבני של יעקב, שכתב (שם כ"ב כ'), "גם היא אף היא השווהה משפוחתיה למשפוחת אברהם שתיים עשרה, מה אברהם שנים עשר שכטים שיצאו מיעקב, שמונה בני הגבירות וארבעה בני שפוחת, אף אלו שמונה בני גבירות וארבעה בני פילגשו", וכן כתב בדרוש בחיי שם, וגם במפרשי המדרש, היפה תואר, המדרש, רש"י ור"ל, למדו בדרין זו, שהכוונה על יעקב שהיה מורונו של אברהם, שהיו לו שמונה בני גבירה, שני בן רחל וששת בני לאה, וכן ארבעה בני הפלגשים, שני בני בלהה ושני בן זלפה.

בשמי נקראו נשים רבות – שבשמו של מעכה נקראו נשים רבות, כפי שמצאנו בכתבי הקודש.

ששמו של מעכה, היה שם נפוץ לנקבה, ומוזכרות נשים רבות בכתבי הקודש שנקראו בו, וכדלהלן.
א. מעכה בת תלמי מלך גשור, אשת דוד המלך, ואם אבשלום, המוזכרת בש"ב ג' ג', "...והשליש אבשלום על המלך מלך גשור".
ב. מעכה בת אבשלום בן דוד, המוזכרת במ"א ט"ו ב', "ושלש נשים מלך בירושלם ושם אמו מעכה בת אבשלום", ע"פ רלב"ג ויעיין בסוחר' מעכה בת אבשלום".

ג. מעכה בת אבשלום, אשת רחבעם אם אבנך – אביה, המוזכרת (שם א' ב' ב'), "ולשנת שמונה פלגש מלך יבצעם בן נצט מלך תבני על יהודה. שלש נשים מלך בירושלם ושם אמו מעכה בת אבשלום".

והנה פשטות הדבר הוא, שאשת רחבעם ואם אביה, היא מעכה בת אבשלום הדוד, אלא שיש בזה מחלוקת ראשונים ואריכות בדולה במפרשים, ואף אנו לא אוראנו כוונתו או בגליון ק"ג, פרשת ותישע, ככתובת לכתב חידה, ונביא דבריהם בתערה^[דרוש מקור].

ד. מעכה אשת מביה – אביה, המוזכרת בדה"ב ט"ו ט"ז, "ונם מעכה אקא אש הפלך הסיקב הסיקב אשר ששחה לאשה מלפנצ'ה ויכתב אשת את מלפנצ'ה ינק וישוף בגלל קדונו", שביאר המלבי"ם, שיש לומר, שגם אשת אביה נקראת מעכה (מלבד אמו של אביה, וכדלהלן).
ו"ב' מדוע המלבי"ם למד כן דוקא בדה"ב, ולא ביאר כן כבר במ"א, שכתבו שם גם כן (ט"ו י"א), "ונם את מעכה אמו וישרה אמו מנבירה אשר עשהה מלפנצ'ה לאשה ויכתב אקא את מלפנצ'ה וישוף בגלל קדונו".
ה. מעכה אם איתת נחם גת. המוזכרת ביה"ב ב' ל"ט, "ויהי מקץ שלש שנים ויבחרו שני עבדים לשמעי אל אכיש בן מעכה בן יגידו לשמעי לאמר עשה נחבן גתו".

אכן בניבאי אל מפורש אם 'מעכה' זו אכן היתה אמו של אכיש, או שהיה זה שמו של אכיש, אלא שמתחיל יתדותיו שם מדובר באמו, על דברי רבותינו הראשונים, הרמב"ן ורבינו בחיי שמות' ל"ג, שכתבו, שגרגולת התנובים להזכיר במלכים שמות אמותיהם. וברבינו בחיי ויקרא כ"ד י"א כתב את

הטעם, "וטעם הדבר, לפי שהעובר נוצר מדם הושת ומתגלד בבטן אמו זמן קצוב, גם אחרי הטלד ובאחרו לאורי העולם יונק שם אמו, ולכן תחתיב שהיה בטבו קצוב טעמו האם ויתר מטעב האב, ומעשיו זמון למעשי האם יותר ממה שזמיון למעשי האב, ומהו הזכיר הכתוב במלכי ישראל שמות אמותם, הוא שאמר... לכרא כי טעב האדם תזמנה טעמו האם ונמשך אחריה, והוא דרוז אצל הטובה, כי כשראהם צדיק ובעל עונה ואיש מדות, חפץ לו מותר, או שאמו היתה צנועה ובעלת מחשבה טובה, ועל כן זכתה אליו, כי שיהיה טוב יעיד על מעלת השרש, והוא נחמתי...". אכן יש לענין אי טעם ה' איתקא במלכי אמות העולם, וצ"ע.

ו. מעכה פילגש אלה, אף פרגש בהה' המוזכרת בדה"א ב' מ"ח, "פלגש בלב מעכה ילדו שרבו ואת תרחמה", עמ"י דר"ק, הגר"א ונמצ"ד. אכן יעויין במלבי"ם שם שלמד, שאכן פלגשו של כלב מעכה שמה, אלא שלא היתה אם שבר ותרחנה, ולא היתה בתם של שרבי אביה ותרחנה אמה, שהיו מגדולי הייחוס. ובניה מעכה זו היו, שעף אבי מדמנה", שזאן אבי מכפנה", שהוא היה גם אבי נבגאע', והיה לה גם את בתה עכסה, וזאת ה"פ הפסוק שם מ"ט, "ותלד שעף אבי מדמנה את שזאן אבי מכפנה ואבי נבגאע ובת כלב עכקה".

ז. מעכה אשת מתי, אחות שפיט, אף פרגש בהה' המוזכרת בדה"א ז' ט"ו ט"ז, "ומכיר לקח אשה לחפיט ושפיט ושם אחותו מעכה ושם השני צלפחד ותהינה לצלפחד בנות. ותלד מעכה אשת מכיר בן ותקרא שמו פרש ושם אחיו פרש ושם בניו אבסוקים ורקם", על פי ביאור הגר"א יענין מה כיביאורו להלן, מה שלמד הגר"א בפסוקים אלו, וכן עיי"ש אודות אחותה, שאף היא נקראה בשם מעכה, ולידה רק בנות], ובענין מי היה אביה, עיין בהערה^[דרוש מקור].

ח. מעכה אשת יעזאל אבי בענון, ואמו של בענון ועוד תשעה בנים^[דרוש מקור]. המוזכרת בדה"א ט' י"ה – ל"ו, "ובנבעון ישבו אבי בענון ויעזאל ושם אשתו מעכה. ונבו הבכור עבדון וצור וקיש ובעלז"ו וננדב. וגדור ואחיו וזכיה ומקלו"ח (והיא נזכרת גם שם ח' כ"ט – ל"א, עם שנייהם קלים, ורבימיטו שני בנים, ושנייהו שמו של זכריה" לזכר, "ובנבעון ישבו אבי בענון ושם אשתו מעכה. ונבו הבכור עבדון וצור וקיש ובעל ז"ו ננדב. וגדור ואחיו וזכ"ר. והא"ב בענון' היה חיביו של יעזאל, כמפורש בפסוק, וכן ביאר הגר"א המלבי"ם שם (שלא תפרש שיעזאל היה אביו של בענון), ועיין בתרגום רב יוסף, שלמד שיהיה נחיה שמו, וכתבו המפרשים, שהיותו והוא בנו את עיר בענון שבבנימין, לכך נקראה העיר על שמו. ולר"ק ולמצוד"ד, מנבא שהיה שר הלידה בענון.

ט. מעכה אשת מתי, יעזאל, ונקראו גם בשמות "אבאל" רמ"ג. שם ח' ל"ג מלבי"ם [וענינו אם ר"ה היה אביו או בנו א שניהם, יע"ע במלבי"ם שם שם ל"ו].

י. אכן בענין בן של מעכה, מגיבורי דוד, המוזכר בדה"א י"א מ"ג, "חנן בן מעכה...", וכן, שפטיה בין מעכה, ראש שבט שמעון ונשיאו ומשיר י"ו ו"פ הרלב"ג ורד"ק], המוזכר שם כ"ז ט"ז, "ועל שבטי ישקאל לאבאבני נגיד אילעון בן זכריה לשמעינו שפקשוהו בן מעכה", יש לזון אי הוי' מעכה' שם אביהם או ויתורו ונחם.

וע"ע בהערה שכתבנו אודות מקום שנקרא כן, ואף מלכות שנקראה כ"ח^[דרוש מקור].

ואחת שילדה רק נקבות – שבשמו של מעכה נקראו נשים רבות, וכדלהלן, וכן נקראה בשמו אשת צלפחד, שילדה רק נקבות.
שאשת צלפחד ילדה רק נקבות, כמפורש בקרא (במדבר כ"ו א'), "וצלפחד את חפר לא היו לו בנים"^[דרוש מקור] יאם בנות ושם בנות צלפחד מקלה ונעה וקלה מלך תרחמה".

ואשת צלפחד, מעכה שמה, כפי שלמד הגר"א בביאורו על הפסוק (דביה"א ז' ט"ו ט"ז), "ומכיר לקח אשה לחפיט ושפיט ושם אחותו מעכה ושם השני צלפחד ותהינה לצלפחד בנות. ותלד לשפיט אשת מכיר בן ותקרא שמו פרש ושם אחיו בענון ואבסוקים ורקם". שביאר את הפסוק, שחפיט ושפיט היו אחימם. כמפורש שם א"ב, והיו להם שם אחיות, ששניהם נקראו בשם מעכה [אתה נקראה אחותו של חפיט והשניה אחותו של מפיט], אשת לקחה מכיר לאשת, והשניה לקח צלפחד לאשת, והשניה היו בנות ממכנה אחת, ולמכיר היו בנים ממכנה אשתו, וכך למד בביאור הפסוק, "ומכיר לקח אשה לחפיט ושפיט", שמכיר לקח אשת חפמיט ושפיט. "ושם אחותו מעכה", ששמה של אחותו של שפיט, היה מעכה. ושם השני, "ושם אחותו מעכה", והיינו של חפמיט, "וצלפחד", והיא היתה אשת צלפחד.

לפ"מ במכר הגר"א, א' מה שנאמר בפסוק אה"כ, "ותלד מעכה אשת מכיר בן...". שהיות ושני האחיות נקראו מעכה, על כן מפורש הפסוק על איזה מעכה הוא מדבר, מעכה אחת.
והעולה מן הדברים, שרבינו הגר"א למד בפסוק, שאשתו של צלפחד בן חפר, מעכה שמה.

אכן יש לעיון, שרבים ממפרשי הנביא לא ביארו בדרכו של הגר"א, אלא באופן אחר, שלא מדובר כלל בשתי אחיות בעלי אותו שם, וכדלהלן.
ועינינו במלבי"ם שם, שמכאן את דברי הפסוק בדרך אחת^[דרוש מקור], ודרכו זו ויתורו ונחם לדרכו של הגר"א, אלא שיש ביניהם שנייהם מהותיים), עיי"ש ביה"ת ונחם.

ו"נאבת רחבעם את מעכה בת אבשלום ענין נפוץ ופילגשויו כי ששים שמונה עשרה נשא ופילגשוים ששים...". לכך נתן את משפט הכהורה לאביה בתו, ולכך גם שיהא את שמה ששם שמו אביה, כשם של גבירה, לשבח ותהילה".
25 פשטות הפסוקים שלפנינו שלפנינו היתה בתו של עיר, ע"פ הפסוק (ש"ב א') "ושפם יוצפם בני עיר חשם בני אחר", שהיו היתה אחותו של שפיט, ושפיט היה בנו של עיר. אלא כיביאורנו להלן שם המפרשים, שמעכה היתה אחותו מהאם ולא מהאב, א"כ לא היתה בתו של עיר.

26 ולמפרשים שכל שתי שם, הוא אחד אחר, ולדעת הר"ק שהובאה להלן אודות 'בעל', נמצא שהיו לה אחד עשר בנים.

27 ע"י בריק שלמד, ש'זבעל' היה שמו, שהרי הוא לא ר"ו החיבור, אלא חלק משמו, וא"כ מה שהזכור במינו ש'בעל' מדובר באה נוסף.

28 עוד נמצאו מקום ששמו 'מעכה', או 'בית המעכה', כדכתיב (ש"ב כ' ב') "ויבקר בכל שבטי ישקאל אבלה ובית מעכה וכל הברים ויקלחו (קרי: ויקהל) ויבאו אף אחירי, וכן במ"א ח"ה כ', "וישמע בן דנד אל הפלך אקא וישלח את שרי התגלים אשר לו על עיר ישראל וכו' את עיון וזאת אבא בן מעכה ואת כל נכרות על כל ארץ ופקלתי", וכן שם כ"י.

29 אכן נמצאו 'מלך מעכה', ש"ב"ב י"ג, "ויבארו בני עמו" כי נבאשו בנדו וישלחו בני עמו"ן וישקרו את ארם בתי רחוב ואת ארם צובאע שקרם אלה רגלי ואת מלך מעכה אלק אשר לו על עיר ישראל וכו' את עיון וזאת אבא בן מעכה ואת כל נכרות על כל ארץ ופקלתי", וכן שם כ"י.

30 אכן לומר שאין מעכה מוחלטת פסוקה זה אודות אשת צלפחד שלא היו לה בנים, שיתכן וישארה לאחור, שלא צלפח או לאחור, וילדה לו בנים, כי כל ההתייחסות של התורה איה רק לצלפחד עצמו, לא לאשתו.
31 שאין סיבה לומר שאשת צלפחד נישאה לאחור מלבד צלפחד, ועל כן כתבנו בפשיטות, שלא היו לה בנים.
32 ואחריו זו שם חפיט, היתה רק מן האב, מן האם, של אחד מקום היה אמה אחת, וכך לא אחד מהם היתה לו אחות מהאם, ואחיות אלו, שיתכן שהיו בנים מעכה.

נמצא ששני מעכה לא היו כלל אחיות, אלא רק קרובות דוד אמותיהם, ששני האמהות היו נשואות לאדם אחד.

31 וכן ביאר המלבי"ם את המסובלות: ראשית הוא לומר, שחפיט ושפיט היו אחים מן האב, לא מן האם, ולכן לאחד אחיהן הוא האם, לא מן האב (ע"ד פ"א הוא מדבר בגר"א), אלא שאלוהו של חפיט אחיו צלפחד ואחותו של שפיט אחיו מעכה, היתה נשאת את שניהם הללו (שלא היתה כל אחוה בין נשים אלו, וכדלהלן תהרה קודמת), לכך כלל מכיר שתייהם (שתייהם).

וכך הוא מפרש את הפסוק, "ומכיר לקח אשה", שהיא היתה אחותו של לחפיט". ועוד אשת מקה, שהיא היתה אחותו של "לשפיט" ו"לשפיט" ו"לשפיט" שם חפיט ושפיט. "ולשפיט" ו"לשפיט" ומכיר שזאן עכקה", ושם הקשה על האחות שהייה של שפיט, "ולשפיט" ו"לשפיט" ואילו שתי שנים אלו, "ותהינה לצלפחד בנות", ואשת מכיר אתה ילדה רק בנות". ואילו אשתו ושפיט של מכיר, ילדה גם בנים, "ותלד מעכה אשת מכיר בן ותקרא שמו פרש ושם אחיו עשה". וביבוי"ע של שרש היו, "אולם ורקם".

